

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

CERF / TÜRKİYE

(Başvuru no. 12938/07)

KARAR

STRAZBURG

3 Mayıs 2016

İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde öngörülen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2016. Bu gayriresmi çeviri, Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Cerf / Türkiye davasında,

Başkan,

Julia Laffranque,

Yargıçlar,

Işıl Karakaş,

Nebojša Vučinić,

Paul Lemmens,

Jon Fridrik Kjølbro,

Stéphanie Mourou-Vikström,

Georges Ravarani,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Abel Campos'un katılımıyla Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 29 Mart 2016 tarihinde yapılan kapalı müzakerelerin ardından, söz konusu tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Davanın temelinde, bir Türk vatandaşı olan Yaşar Cerf (“başvuran”) tarafından 15 Mart 2007 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti aleyhine, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme’nin (“Sözleşme”) 34. maddesine uygun olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne (“Mahkeme”) yapılmış olan 12938/07 no’lu başvuru bulunmaktadır.

2. Başvuran, Londra Barosuna bağlı Avukatlar Catriona Vine, Paul Troop ve Saniye Karakaş tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ise (“Hükümet”) kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuran özellikle, eşinin ya davalı Devletin yetkilileri ya da davalı Devletin yardım ettiği kişiler tarafından öldürüldüğünü ve ulusal makamların eşinin öldürülmesine ilişkin etkin bir soruşturma yürütmediğini iddia etmiştir.

4. Başvuru 5 Eylül 2014 tarihinde Hükümete tebliğ edilmiştir.

OLAYLAR

DAVANIN KOŞULLARI

5. Başvuran 1946 doğumludur ve Adana’da ikamet etmektedir. Olayların bazıları konusunda taraflar arasında ihtilaf bulunduğundan, tarafların beyanları ayrı olarak özetlenecektir.

A. Başvuranın olaylara ilişkin beyanları

6. Başvuranın eşi Sefer Cerf, Anayasa Mahkemesi tarafından 2003 yılında kapatılan bir siyasi parti olan Halkın Demokrasi Partisi’nin (metinde “HADEP” olarak anılacaktır) (Bk. *HADEP ve Demir/Türkiye*, no. 28003/03, 14 Aralık 2010) Adana ilinin idari yetki sınırları içerisindeki Yüreğir İlçesi yöneticisi ve yönetim kurulu üyesiydi. Başvuranın eşi ve ailesi, 1994’ten önceki dört ila beş yıl boyunca, Sefer Cerf’in siyasi faaliyetleri nedeniyle, sivil polisler tarafından sık sık taciz, korkutma ve tehditlere maruz kalmıştır. 1 Ekim 1994 tarihinde bir adam, başvuranın evinin önünde 11 yaşındaki oğluna doğru ateş etmiş ve çok az bir mesafeyle isabet ettirememiştir.

7. Başvuranın eşi Sefer Cerf, 3 Ekim 1994 tarihinde saat 08.00 sularında şehir merkezinde bir kıraathaneye gitmek üzere evden çıkmıştır. Birkaç görgü tanığına göre, Sefer Cerf kıraathaneye gitmiş ve dışarıda teras bölümünde, HADEP’in bir diğer yönetim kurulu üyesi olan arkadaşı R.Ç.’nin yanına oturmuştur.

8. Tanıklar daha sonra altı el ateş etme sesi duymuşlar ve hemen ardından kıraathaneden ellerinde tabancalarla koşarak çıkan iki adam görmüşlerdir. Başvuranın kocası Sefer Cerf ve arkadaşı R.Ç. vurulmuştur ve Sefer Cerf olay yerinde hayatını kaybetmiştir. R.Ç. ise yaralanmış ve arkadaşı Ahmet Dizman tarafından hastaneye götürülürken hayatını kaybetmiştir. S.S. isimli üçüncü bir kişi de seken bir kurşunla ayağından yaralanmıştır.

9. Cinayetin işlendiği gün bölgede herhangi bir polis veya terörle mücadele ekibi aracı mevcut değildir. Genelde söz konusu araçlar muhitte devriye gezdiğinden, bu olağandışı durum teşkil etmiştir. Ayrıca, yetkililer

olay yerine gelene dek kayda değer ölçüde zaman geçmiştir. İnsanlar ambulans çağırma girişiminde bulduklarında, telefon hatlarının kesildiğini fark etmişlerdir.

10. Kırathaneye gelen polis memurları görgü tanıklarını sorgulamış, olay yerinden topladıkları altı adet boş mermi kovanı ve iki adet deforme olmuş mermi adli incelemeye tabi tutulmak üzere gönderilmiştir. Olay yeri incelemesi aynı gün Cumhuriyet savcısı tarafından sonuçlandırılmıştır.

11. Olayın meydana geldiği sırada kırathanede bulunan bir diğer HADEP üyesi olan Sait Macir, iki mağdura yardım etmek amacıyla dışarı çıkmıştır. Sait Macir yetkililere, iki saldırganın olay yerinden koşarak uzaklaştığını gördüğünü anlatmıştır. Ardından Macir ifadesinin alınması bahanesiyle karakola götürülmüş; fakat bunun yerine, başvuranın eşiyle ilişkisi hakkında sorgulanmıştır. Macir'in kırathanesi polis tarafından hiçbir gerekçe olmaksızın kapatılmış ve Macir olaydan sonra sürekli tacize maruz kalmıştır. Macir 30 Aralık 1994 tarihinde aynı kırathane önünde vurularak öldürülmüştür (Bk. *Macir/Türkiye* (dostane çözüm), no. 28516/95, 22 Nisan). Sait Macir'in ölümünün ardından karakola götürülen eşi burada tehdit edilmiş; başvuranın eşi ve R.Ç. ile kocasının ne tür bir bağlantısı olduğuna dair sorguya çekilmiştir.

12. Olaydan birkaç gün sonra, R.Ç.'yi hastaneye yetiştirmeye çalışan Ahmet Dizman polis tarafından gözaltına alınmıştır. Polis memurları Dizman'ı dövmüş ve kendisini bir önceki gün Sefer Cerf ile R.Ç.'nin cenazesinde gördüklerini söylemişlerdir. Polis memurları Dizman'ı tehdit etmiş ve eğer bu tür eylemlere karışmaya devam ederse sonunun diğer ölen HADEP üyeleri gibi olacağını belirtmişlerdir. Burada gördüğü kötü muamele sonucu Dizman'ın çenesi kırılmıştır (Bk. *Dizman/Türkiye*, no. 27309/95, §§ 12 ve 15, 20 Eylül 2005).

13. Başvurana yönelik tehditler, eşinin öldürülmesinden sonra da devam etmiştir. Sivil polisler sürekli başvuranın ailesiyle birlikte yaşadığı evini gözetlemiş, ziyaretçilerini sorgulamış ve birçok kez bahçeye kâğıda yazılmış şekilde başvuranın kızına hitaben "babam gibi senin de sonun geldi" gibi mesajlar bırakmışlardır. 1995 yılında başvuranın kızı işyerinden dönerken bir kontrol noktasında gözaltına alınmış ve karakola götürülmeden

önce polis aracı içerisinde bekletilmiştir. Ailesi kızın nerede olduğunu tespit etmeye çalıştığında polis, kızın gözaltında olduğunu inkâr etmiştir. Başvuranın kızı gözaltında tutulduğu sırada polis tarafından babasının ölümü hakkında sorgulanmıştır. Başvuranın kızı serbest bırakılırken polis tarafından tehdit edilmiş ve ilerleyen günlerde polis tarafından takip edilmiştir.

14. 20 Ekim’de Adana Cumhuriyet Başsavcılığı Sefer Cerf ve R.Ç.’nin öldürülmesine ilişkin sürekli arama emri çıkarmış ve kovuşturma zaman aşımına uğramadığı müddetçe suçluların aranmasını ve düzenli olarak her üç ayda bir savcılık makamına haber verilmesini talep etmiştir.

15. Birkaç kişi, 1990’lı yılların başında Türkiye’nin güneydoğusunda Kürt yanlısı kişilerin öldürülmesi olaylarına karışan Hizbullah örgütüne üyeliğin de aralarında bulunduğu suçlarla itham edildikleri iddianame üzerine 4 Ağustos 1995 tarihinde tutuklanmıştır. Konya Devlet Güvenlik Mahkemesi 25 Temmuz 1996 tarihinde önceden Hizbullah üyeliği dâhil suçlarla isnat edilen kişilerin beraatına karar vermiştir. Söz konusu karar Yargıtay tarafından onanmıştır.

16. M.D. 19 Ocak 2000 tarihinde yakalanmıştır. 23 Ocak 2000 tarihli ifadesinde M.D. Hizbullah üyesi olduğunu kabul etmiş ve yetkililere başvuranın eşi ve R.Ç.’nin öldürülmesi olaylarında yer aldığını belirtmiştir. M.D. suikasti ayrıntılı bir şekilde anlatmış ve suç ortaklarının oynadığı rolü açıklamıştır.

17. M.D.’nin itirafı üzerine, 30 Ocak 2000 tarihinde “olay yeri tespit tutanağı” düzenlenmiştir. Akabinde M.D. tekrar sorgulanmak üzere Adana’ya, başvuranın eşinin öldürüldüğü yere helikopterle götürülmüştür.

18. M.D. tarafından cinayete karıştığı belirtilen kişilerden biri olan H.T. ve yedi arkadaşı yakalanmış ve gözaltına alınmıştır. H.T. Sefer Cerf ve R.Ç.’nin öldürülmesine ilişkin olarak kendisine yöneltilen soruları yanıtlamayı reddetmiştir.

19. Akabinde A.Y., A.A. ve diğer bazı kişiler de gözaltına alınmıştır. A.A. sorgulanması sırasında, liderleri olan ve kendilerine talimat veren K.G.’nin cinayette oynadığı rolü açıklamıştır.

20. Soruşturmalar boyunca polis tarafından elde edilen bilgiler Adana Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne iletilmiştir. Ardından Adana Devlet Güvenlik Mahkemesi görevsizlik kararı vererek soruşturma dosyasını Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne göndermiştir.

21. Başvuran 10 Şubat 2005 tarihinde Adana Cumhuriyet Savcılığı'na başvurmuş ve olaya ilişkin bilgi ve soruşturma dosyasındaki belgelerin nüshalarını talep etmiştir. Cumhuriyet savcısı, başvurana verdiği cevapta, soruşturmanın yalnızca başvuranın kocası ile R.Ç.'nin öldürülmesine değil, 1994 ve 1995 yıllarında öldürülen diğer 7 kişinin de ölümüne ilişkin olduğunu belirtmiştir. Cumhuriyet savcısı, başvurana gönderdiği 11 Şubat 2005 tarihli yazısında, soruşturmanın gizliliği sebebiyle kendisine soruşturma dosyasındaki belgelerin tümünün nüshalarını veremeyeceğini belirtmiştir. Ancak Cumhuriyet savcısı, başvurana soruşturma dosyasındaki bazı belgelerin nüshalarını vermiş ve başvurana kocasının ölümünden sorumlu olabilecek beş kişinin yakalandığı ve aralarından bir kişi aleyhine Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi önünde ceza davası açıldığı konusunda bilgilendirmiştir. Başvuran yine de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuru yapmak amacıyla soruşturma dosyasındaki tüm belgelerin nüshalarını talep ettiğinde ise Cumhuriyet savcısı, Türkiye aleyhine kullanılacağı için bu belgeleri başvurana veremeyeceğini belirtmiştir.

22. Başvuran Aralık 2006'da tekrar Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığıyla irtibata geçmiş; ancak kendisine, dava dosya numarası vermediği gerekçesiyle kovuşturmaya ilişkin bilgi verilmeyeceği belirtilmiştir.

23. Başvuran, 5 Mart 2007 tarihinde Diyarbakır Cumhuriyet savcısına detaylı bir dilekçe yazarak Cumhuriyet savcısını kocasının ölümünün soruşturulması için attığı adımlara dair bilgilendirmiştir. Başvuran ayrıca elindeki kanıtları Cumhuriyet savcısı ile paylaşmış ve Cumhuriyet savcısına iddialarına yönelik bilgi vermiştir. Başvuran, soruşturmaya ilişkin dilekçesinde yönelttiği soruları Cumhuriyet savcısının yanıtlamasını talep etmiştir. Cumhuriyet savcısı, yanıt olarak, şüpheliler K.G. ve A.A. aleyhine başlatılan ceza yargılamalarında atılan adımlara dair başvurana bilgilendirmiştir.

24. Başvuranın kızı 27 Ağustos 2012 tarihinde, bu arada yargılamaların havale edildiği Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi'ne başvurmuş ve K.G., M.D. ve A.A. aleyhine yargılamalara ilişkin bilgi talep etmiştir. Başvuranın kızına, K.G. ve M.D.'nin suçlu bulunarak müebbet hapis cezasına mahkûm edildiği 30 Aralık 2009 tarihli kararın bir nüshası verilmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi A.A.'nın davasına ilişkin herhangi bir bilgi vermemiştir. Başvuran 10 Eylül 2012 tarihinde Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi'nden K.G., M.D. ve A.A.'nın nerede olduğuna dair bilgi talep etmiştir. Ancak başvurana cevaben herhangi bir bilgi verilmemiştir. Başvuranın elde ettiği haber metinlerinde, K.G. ve M.D.'nin 4 Ocak 2011 tarihinde cezaevinden salıverildiği ve mahkûmiyetlerinin 26 Ocak 2011 tarihinde Yargıtay tarafından onandığı belirtilmektedir. K.G. ve M.D. serbest bırakıldıktan sonra Türkiye'den ayrılarak Suriye'ye kaçmıştır.

25. Hükümet tarafından ibraz edilen belgelerden, M.D., K.G., A.A. ve M.A.O.'nun aleyhlerindeki ceza yargılamaları sırasında, işkence altında verdiklerini iddia ettikleri önceki ifadelerini geri aldıkları ve başvuranın eşinin öldürülmesi olayına hiçbir şekilde karışmadıklarını belirttikleri anlaşılmaktadır.

B. Hükümetin olaylara ilişkin beyanları

26. Başvuranın eşi Sefer Cerf 3 Ekim 1994 tarihinde gerçekleştirilen bir silahlı saldırı sonucunda yaşamını kaybetmiştir. Ne Sefer Cerf ne de başvuran tarafından 3 Ekim 1994 tarihinde veya sonrasında Adana Cumhuriyet Savcılığına şikâyette bulunmuş veya sivil polis memurları tarafından taciz veya tehdide maruz kaldıklarına dair herhangi bir iddiada bulunulmuştur.

27. Başvuranın eşinin öldürülmesinin hemen ardından Cumhuriyet savcısı olay yerine gitmiş ve olay yeri inceleme tutanağı düzenlemiştir. Cumhuriyet savcısı ayrıca muhafaza altına aldığı mermi, boş mermi kovana ve söz konusu tarihte başvuranın eşinin giydiği kıyafetler gibi delilleri adli incelemeye tabi tutulmak üzere göndermiştir. Ayrıca bölgede arama da gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyet savcısı ve soruşturmayı yürüten polis memurları tanıkların ifadelerini almış ve olay yeri krokisi çizmişlerdir.

28. Aynı gün başvuranın eşinin cesedi üzerinde ölü muayenesi yapılmış ve cesedinden çıkarılan bir mermi de adli incelemeye tabi tutulmak üzere gönderilmiştir.

29. Cumhuriyet savcısı 20 Ekim 1994 tarihinde sürekli arama emri çıkarmış ve kolluk kuvvetlerine zamanaşımı süresi dolana kadar cinayetin soruşturulması talimatını vermiştir.

30. 2000 yılından itibaren Hizbullah'a karşı birtakım operasyonlar düzenlenmiştir. M.D. 19 Ocak 2000 tarihinde söz konusu operasyonlardan biri sırasında yakalanmıştır.

31. Ankara ve Adana Devlet Güvenlik Mahkemelerindeki Cumhuriyet savcıları 30 Ocak 2000 tarihinde M.D.'yi başvuranın eşinin öldürüldüğü yere götürmüşlerdir. M.D. başvuranın eşinin öldürülmesi olayını ayrıntılarıyla anlatmıştır.

32. M.D.'nin suç ortaklarından biri olan A.A. 14 Temmuz 2000 tarihinde yakalanmış ve cinayetleri itiraf etmiştir.

33. Akabinde, şüpheliler aleyhine aşağıdaki ceza davaları açılmıştır.

1. A.A.

34. 9 Ağustos 2000 tarihinde Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi önünde A.A. hakkında, Hizbullah üyeliği ve başvuranın eşinin öldürülmesi dâhil olmak üzere söz konusu örgüt adına silahları saldırılar gerçekleştirmekten ceza davası açılmıştır. Devlet Güvenlik Mahkemeleri 2004 tarihinde kaldırılmış ve A.A. hakkındaki ceza davası Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi tarafından devralınmıştır.

35. A.A. 12 Mayıs 2009 tarihinde suçlu bulunarak on dört yıl hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Yargıtay, suçların işlendiği tarihte A.A.'nın 18 yaşından küçük olması ve bu hususun ilk derece mahkemesi tarafından dikkate alınmadığı gerekçesiyle 1 Nisan 2010 tarihinde A.A.'nın mahkûmiyetini bozmuştur.

36. Ceza yargılamaları Batman Ağır Ceza Mahkemesi önünde yeniden başlatılmıştır ve A.A. 9 Mayıs 2013 tarihinde toplam beş yıl altı ay yirmi gün hapis cezasına mahkûm edilmiştir. A.A. mahkûmiyet kararını temyiz etmemiştir.

37. A.A. 17 Temmuz 2000-23 Mart 2006 ve 8-22 Ocak 2013 tarihleri arasında cezaevinde tutulmuştur.

2. *M.D. ve K.G.*

38. M.D. 24 Mayıs 2000 tarihinde, anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs etme suçuyla itham edilmiştir.

39. K.G. 6 Eylül 2000 tarihinde “anayasal düzeni silah zoruyla ortadan kaldırma ve bu düzen yerine şeriat esasına dayalı bir düzen getirme girişiminde bulunma” suçuyla itham edilmiştir.

40. Başvuranın eşinin öldürülmesi olayı da iddianamelerde, M.D. ve K.G.’ye isnat edilebilecek eylemlerden biri olarak yer almıştır.

41. Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi 30 Aralık 2009 tarihinde 1.153 sayfalık kararını çıkarmıştır. Karardan, başvuranın eşi ve arkadaşı R.Ç. dâhil 181 kişinin öldürülmesine ilişkin olarak otuz bir sanık aleyhine açılan farklı ceza davalarının bu davayla birleştirildiği anlaşılmaktadır. Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi M.D. ve K.G.’yi suçlu bularak müebbet hapis cezasına mahkûm etmiştir. M.D. ve K.G.’nin mahkûmiyetleri 26 Ocak 2011 tarihinde Yargıtay tarafından onanmıştır.

42. M.D. ve K.G. 31 Ocak 2000 tarihinde tutuklanmış ve tutukluluk hallerinin kanunun izin verdiği on yıllık süreden daha uzun bir zamandır devam ettiğini belirten Yargıtay tarafından 3 Ocak 2011 tarihinde şartlı tahliye edilene kadar tutuklu kalmışlardır.

43. Mahkûmiyetlerinin onanması üzerine, cezalarının geri kalanının infaz edilmesi amacıyla 29 Mart 2011 ve 17 Mayıs 2011 tarihlerinde M.D. ve K.G. hakkında tutuklama kararı çıkarılmıştır.

3. *M.A.O.*

44. 11 Haziran 2001 tarihinde M.A.O. hakkında iddianame düzenlenmiş ve yasa dışı örgüt Hizbullah üyeliği ve başvuranın eşinin öldürülmesi dâhil olmak üzere söz konusu örgüt adına yasa dışı eylemlerde bulunma suçuyla itham edilmiştir.

45. Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi 13 Şubat 2008 tarihinde M.A.O.’yu suçlu bularak müebbet hapis cezasına mahkûm etmiştir.

Mahkûmiyet kararı ve ceza 29 Eylül 2009 tarihinde Yargıtay tarafından onanmıştır.

46. 23 Nisan 2001 tarihinde tutuklanan M.A.O.'nun cezası halen cezaevinde infaz edilmektedir.

4. A.Y.

47. 26 Temmuz 2000 tarihinde A.Y. aleyhine, Hizbullah üyeliği ve başvuranın eşinin öldürülmesi dâhil olmak üzere söz konusu örgüt adına kaçırma ve öldürme eylemleri gerçekleştirmekten ceza davası açılmıştır.

48. Adana Devlet Güvenlik Mahkemesi 20 Aralık 2012 tarihinde A.Y.'yi suçlu bulmuş ve on iki yıl altı ay hapis cezasına mahkûm etmiştir. Yargıtay 2 Haziran 2013 tarihinde söz konusu kararı onanmıştır.

49. Yukarıda belirtilen ceza davaları derdestken, Adana Cumhuriyet savcısı 11 Şubat 2005 tarihinde, başvuranın talebine cevaben, eşinin öldürülmesine ilişkin soruşturma ile ilgili belgelerin nüshalarını göndermiştir. Soruşturma sadece başvuranın eşini değil, ayrıca birtakım diğer şahısları da ilgilendirdiğinden başvurana sadece eşinin öldürülmesiyle ilgili belgelerin nüshaları verilmiştir. Bu bağlamda, soruşturma dosyalarının gizli olarak sınıflandırılması kararı, başvuranın söz konusu belgelere erişimi önünde bir engel teşkil etmiştir.

50. Başvuran 5 Mart 2007 tarihinde Diyarbakır Cumhuriyet savcısına beyanlarını sunmuştur. Söz konusu beyanlara dair yanıtlar 21 ve 27 Mart 2007 tarihinde başvurana bildirilmiştir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME'NİN 2. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

51. Başvuran Sözleşme'nin 2. maddesine dayanarak, eşinin siyasi aidiyetinden dolayı ve Devlet görevlileri veya yetkililerinin yardım ettiği Hizbullah tarafından öldürüldüğünden şikâyetçi olmuştur. Başvuran aynı hüküm kapsamında ayrıca, yetkililerin cinayete ilişkin etkin bir soruşturma

yürütmediklerinden şikâyet etmiştir. Başvuran Sözleşme'nin 13. maddesine atıfta bulunarak, soruşturmanın sistematik ve sürekli olarak sekteye uğratıldığından ve siyasi bağlantıları olduğundan şikâyetçi olmuştur. Sonuç olarak mevcut iç hukuk yollarının kullanılması faydasız hale getirilmiştir.

52. Hükümet başvuranın savlarına itiraz etmiştir.

53. Mahkeme, başvuranın şikâyetlerinin sadece Sözleşme'nin 2. maddesi açısından incelenmesi gerektiği kanaatinde. Sözleşme'nin 2. maddesinin ilgili bölümü şu şekildedir:

“1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur ... “

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

54. Hükümet, başvuranın eşinin öldürülmesine ilişkin olarak şüpheliler hakkında açılan ceza davalarına atıfta bulunarak (Bk. yukarıda 33-48. paragraflar), başvuranın söz konusu yargılamalara katılmadığını ve temyiz hakkını kullanmadığını ileri sürmüştür. Hükümet Mahkeme'yi Sözleşme'nin 35 § 1 maddesi anlamında iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle başvuranın şikâyetlerini kabul edilemez ilan etmeye davet etmiştir.

55. Hükümet ayrıca, başvuranın Sözleşme'nin 35 § 1 maddesinde öngörülen altı aylık süre kuralına uymadığını ileri sürmüştür. Hükümet *Hanım Han/Türkiye* ((k.k.), no. 31248/09, 15 Ocak 2013) ve *Seyithan Aydın/Türkiye* ((k.k.), no. 71998/01, 4 Mart 2008) davalarında verilen kararlara atıfta bulunarak, iç hukuktaki yargılamanın etkin olmadığı görüşünde olan ve yeterince bilgilendirilmediğini iddia eden başvuranın on üç yıl boyunca hareketsiz kalmış olmasının hiçbir gerekçesi olmadığını belirtmiştir. Hükümet'in görüşüne göre, başvuranın en azından soruşturmanın etkinliğine ilişkin itirazını, sırasıyla arama emirlerinin çıkartıldığı (Bk. yukarıda 29. paragraf) ve A.A.'nın yakalandığı (Bk. yukarıda 32. paragraf) tarihler olan 20 Ekim 1994 ve 19 Ocak 2000 tarihleri arasındaki altı aylık dönemde ileri sürmüş olması gerekirdi.

56. Başvuran, ulusal mevzuatın söz konusu ceza yargılamalarına müdahil taraf olarak katılmasına izin verdiğini kabul etmiştir. Fakat

başvuran, söz konusu hukuk yolunun teoride mevcut olmasına rağmen, bu yola başvurmanın kendisinden beklenmesinin makul olmadığını ileri sürmüştür. Başvuranın katılması mümkün olan davalar, Hükümet tarafından desteklenen büyük çaplı bir terör örgütünün karıştığı olayları ilgilendirmiştir. Başvuran kamuoyu tarafından bilinen bu tür bir davada müdahil taraf olmuş olsaydı, özellikle tanıklara, kendisine ve ailesine yönelik tehditler göz önünde bulundurulduğunda, kendisini ciddi bir risk altına sokmuş olurdu.

57. Hükümetin başvuranın Mahkeme'ye başvurusunu sunmakta geç kalarak altı aylık süre sınırına uymadığı yönündeki beyanlarına ilişkin olarak başvuran, Hükümet tarafından dayanılan iki davanın Hükümetin beyanlarını desteklemediğini değerlendirmiştir. Söz konusu iki davadaki başvuranlardan farklı olarak, mevcut başvuran ve ailesi tehdit edilmiş ve korkutulmuştur. Her hâlükârda başvuran faal olmuş ve şartlarının imkân vermemesi dolayısıyla yasal temsilci bulma konusunda karşılaştığı güçlüklerle rağmen yargılamaları yakından takip etmiştir.

58. Başvuran ayrıca, kendi davasının Hükümet tarafından dayanılan ve başvuranların on beş ve dokuz yıllık süreler boyunca hareketsiz kaldıkları iki davayla karşılaştırılmayacağını ileri sürmüştür. Başvuranın davasında yetkililer, şüphelilerin tespit edildiği, davalı Devletin çok sayıda kovuşturma makamını devreye sokan, yavaş bir şekilde ilerlemesine rağmen yıllardır devam eden karmaşık ve gizli bir soruşturma yürüttükleri izlenimi yaratmışlardır. Başvuran bu koşullar içerisinde, ayrıca eşinin öldürülmesine tanıklık eden kişilerin akıbeti de dikkate alındığında (Bk. yukarıda 11-12. paragraflar), kendisinden aksi halde beklenebilecek olandan daha az faal bir rol üstlenmesinin eleştirilemeyeceğini ileri sürmüştür.

59. Mevcut davanın koşulları dâhilinde Mahkeme, Hükümet'in başvuranın ceza yargılamalarına katılmadığı gerekçesiyle şikâyetlerinin kabul edilebilirliğine ilişkin olarak yaptığı itirazını incelemeden önce, Hükümet'in başvuranın altı aylık süre sınırına uymadığı iddiasına ilişkin diğer itirazını ele almanın daha uygun olduğu kanaatindedir.

60. Mahkeme, Sözleşme'nin 35 § 1 maddesi uyarınca ancak tüm iç hukuk yolları tüketildikten sonra ve nihai iç hukuk kararının verilmesinin

ardından altı aylık bir süre içerisinde yapılan başvuruları ele alabileceğini hatırlatmaktadır. Altı aylık süre sınırının birtakım hedefleri mevcuttur. Bu sınırın başlıca amacı, Sözleşme kapsamında meseleler gündeme getiren davaların makul bir süre içerisinde incelenmesini sağlamak suretiyle yasal belirliliği sağlamak ve yetkililerin ve diğer ilgili kişilerin uzun bir süre boyunca belirsizlik içerisinde bırakılmalarını önlemektir. Sınırın diğer bir amacı da başvuruda bulunması muhtemel olan kişiye, başvuruda bulunup bulunmama karar vermesi ve başvuruda bulunacak ise ileri süreceği şikâyet ve savlar üzerinde düşünmesi için zaman tanımaktır; zira zamanın geçmesi, ileri sürülen savların adil bir şekilde incelenebilmesi bakımından sorun teşkil edebilmektedir (*Sabri Güneş/Türkiye* [BD], no. 27396/06, § 39, 29 Haziran 2012 ve burada atıf yapılan davalar).

61. Mahkeme, Hükümet tarafından atıfta bulunulan *Hanım Han ve Seyithan Aydın* davalarında ve diğer kıyaslanabilir davalarda, başvurulabilecek herhangi bir iç hukuk yolu mevcut değilse veya mevcut iç hukuk yollarının etkin olmadığı kanaatine varılırsa, söz konusu sürenin, şikâyete konu fiilin gerçekleştirildiği tarihten itibaren başladığına hükmedildiğini belirtmektedir. Başvuranın ilk olarak bir iç hukuk yolundan yararlandığı ve daha sonraki bir aşamada bu hukuk yolunu etkisiz hale getiren koşullardan haberdar olduğu veya haberdar olması gerektiği istisnai davalarda, özel hususlar uygulanabilir. Böyle bir durumda, altı aylık süreç, başvuranın bu koşullardan haberdar olduğu veya haberdar olması gerektiği zamandan itibaren hesaplanabilir (Bk. *Bulut ve Yavuz/Türkiye* (k.k.), no. 73065/01, 28 Mayıs 2002 ve burada atıf yapılan davalar; ve *Mocanu ve Diğerleri/Romanya* [BD], no. 10865/09, 45886/07 ve 32431/08, §§ 258-259 ve 264, AİHM 2014 (alıntılar)).

62. Mevcut davanın koşullarına dönülecek olursa, başvuranın eşi 3 Ekim 1994 tarihinde öldürülmüş ve aynı gün Cumhuriyet savcılığı resen ve başvuranın resmi bir şikâyet yapmasını beklemeksizin soruşturma başlatmışlardır. Ancak Mahkeme, soruşturmaya ilginin çok hızlı bir şekilde azaldığını ve Cumhuriyet savcısı tarafından sürekli arama emri çıkarılması kararının cinayetten on yedi gün sonra 20 Ekim 1994 tarihinde verildiğini gözlemlemektedir (Bk. yukarıda 29. paragraf). Ocak 2000'de bir kişinin

yakalanması ve başvuranın eşini öldürdüğünü itiraf etmesi öncesinde soruşturma kapsamında başka herhangi bir adım atıldığı görülmemektedir (Bk. yukarıda 30. paragraf). Diğer yandan, söz konusu beş yıllık hareketsizlik döneminde başvuranın soruşturmanın ilerleyişine dair bilgi almak üzere herhangi bir adım attığı da görülmemektedir.

63. Yukarıdaki hususların ışığında Mahkeme, anlamlı bir soruşturmanın mevcut olmadığına Ocak 2000'den çok daha önce başvuran tarafından biliniyor olması gerektiği kanaatinde. Yine de, başvuranın ceza soruşturmasının durağan hale geldiğini tespit etme konusunda gerekli özeni gösterdiği görülmemektedir (Bk. *Alkın/Türkiye*, no. 75588/01, § 34, 13 Ekim 2009).

64. Dolayısıyla Mahkeme, başvuranın eşinin öldürülmesine ilişkin şikâyetlerinin ve cinayetlere ilişkin olarak Ocak 2000'e kadarki dönemde yürütülen soruşturmanın etkin olmadığı iddiasını içeren şikâyetlerinin zamanında ileri sürülmediği ve Sözleşme'nin 35 §§ 1 ve 4 maddesi uyarınca kabul edilemez olduğu sonucuna varmıştır.

65. Ancak Mahkeme, bazı durumlarda öldürme olayına ilişkin koşullara ışık tutan bilgilerin, sonraki bir aşamada kamuya açıklandığını kabul etmektedir. Ardından soruşturma hususundaki usul yükümlülüğünün yeniden doğup doğmadığı veya hangi biçimde doğduğu meselesi gündeme gelmektedir. Bu maksatla Mahkeme, *Brecknell/Birleşik Krallık* (no. 32457/04, § 71, 27 Kasım 2007) davasındaki kararında, cinayet failinin tespitine ve nihayetinde yargılamasına ve cezalandırılmasına ilişkin makul ya da inanılır bir iddianın mevcut olması ve yeni delil ya da bilgilerin ortaya çıkarılması durumunda, yetkili makamların soruşturma hususunda yeni tedbirler almaları gerektiği kanaatine varmıştır. Atılacak makul adımlar, davanın olaylarına göre değişiklik gösterecektir. Zaman aşımı, örneğin tanıkların konumu ve olayları güvenilir şekilde hatırlamaları hususlarında kaçınılmaz olarak engel teşkil edecektir. Bu tür bir soruşturma, bazı durumlarda, makul olarak, bilgi kaynağının veya bildirilen yeni delilin güvenilirliğini doğrulamakla sınırlanabilmektedir.

66. Mahkeme, Ocak 2000'de yakalanan ve başvuranın eşini öldürdüğünü itiraf eden M.D. tarafından verilen bilgilerin bir önceki

paragrafta bahsedilen türde bir yeni delil anlamına geldiği kanaatindedir. Bu bağlamda Mahkeme, yetkililer tarafından söz konusu iddialar hakkında yeni bir soruşturmanın başlatıldığını ve akabinde yetkililerin cinayete ilişkin yeni ipuçları ve bilgiler elde ettiklerini gözlemlemektedir. Ardından birtakım kişiler yakalanmış ve M.D. ile birlikte, diğerlerinin yanı sıra başvuranın eşinin öldürülmesi dâhil olmak üzere bazı suçlardan yargılanmış ve yargılamaların sonucunda suçlu bulunmuşlardır.

67. Yukarıdaki hususların ışığında Mahkeme, yetkililere Ocak 2000’de ibraz edilen bilgilerin önemli yeni gelişmelere yol açtığı ve dolayısıyla başvuranın eşinin öldürülmesini soruşturma konusundaki usul yükümlülüğünün söz konusu tarihten sonra yeniden doğduğu kanaatindedir (Bk. *Gasyak ve Diğerleri/Türkiye*, no. 27872/03, §§ 60-63, 13 Ekim 2009; ayrıca bk. *Saygı/Türkiye*, no. 37715/11, § 50, 27 Ocak 2015).

68. Dolayısıyla, Hükümet’in Sözleşme’nin 2. maddesi kapsamındaki şikâyetin kabul edilebilirliğine ilişkin itirazının, soruşturmanın ve Ocak 2000’den sonra yapılan yargılamanın etkinliğine ilişkin kısmının reddedilmesi gerekmektedir.

69. Mahkeme ayrıca, Hükümet’in başvuranın ceza yargılamalarına müdahil taraf olarak katılmamak ve kararlar bakımından temyiz başvurusunda bulunmamak suretiyle Sözleşme’nin 35 § 1 maddesi anlamında iç hukuk yollarını tüketmediği yönündeki savlarını incelemiştir. Mahkeme halihazırda, aynı davalı Devlet tarafından kıyaslanabilir davalarda ileri sürülen benzer savları incelediğini ve reddettiğini belirtmektedir (Bk. diğerlerinin yanı sıra *Abdurrahman Orak/Türkiye*, no. 31889/96, §§ 56-59 ve 87, 14 Şubat 2002; ve *Erat ve Sağlam/Türkiye* (k.k.), no. 30492/96, 15 Mayıs 2001). Mahkeme somut davada, söz konusu bulgulardan farklı bir bulguya ulaşmak için herhangi bir özel sebep görmemiştir ve Hükümet’in iç hukuk yollarına tüketilmesi temelinde söz konusu şikâyet bakımından yaptığı itirazı reddetmiştir.

70. Mahkeme, başvuranın soruşturmanın ve Ocak 2000’den sonra yapılan yargılamanın etkinliğine ilişkin şikâyetinin Sözleşme’nin 35 § 3 (a) maddesi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını belirtmektedir. Mahkeme ayrıca, şikâyetin başka herhangi bir gerekçeden ötürü kabul

edilemez olmadığını belirtmektedir. Dolayısıyla söz konusu şikâyetin kabul edilebilir olduğunun beyan edilmesi gerekmektedir.

B. Esas Hakkında

71. Başvuran soruşturmanın ve yargılamanın etkinliği konusundaki ciddi endişelerini ifade etmiş ve soruşturmanın, şüphelilerin Hizbullah örgütü üyeleri olarak işlemiş olabilecekleri suçları sıkı bir incelemeye tabi tutmak yerine, esasen şüphelilerin Hizbullah üyeleri olduklarını tespit etmeye odaklandığını iddia etmiştir. Başvuran, davalı Devlet tarafından ortaya çıkarılan tek önemli delilin mahkûm edilen kişilerin itirafları olmasının dikkate değer olduğunu değerlendirmiştir. Başvurana göre söz konusu kişileri eşinin ölümüyle ilişkilendiren çok az sayıda başka delil mevcut olmuştur. Başvuran, mahkûm edilenlerin sonradan, işkenceye maruz kaldıkları ve itirafa zorlandıklarını ileri sürerek iddialarını geri almaları nedeniyle itirafların kuşkulu görüldüğünü değerlendirmiştir. Başvuran, yetkililerin, söz konusu ifadeleri eşinin ölümü hakkındaki gerçeği gizlemek amacıyla kullandıklarını iddia etmiştir.

72. Davalı Devlet yetkilileri ile Hizbullah arasındaki bağlantılara ilişkin inanılır kuşkular dikkate alındığında, yetkililer söz konusu iddiaların gerçekliğini tespit edebilecek nitelikte kapsamlı bir soruşturma yürütmekle yükümlülerdi. Mağdurların siyasi aidiyetleri, suikastçilerin *yöntemleri* (modus operandi), cinayetlerin işlendiği gün güvenlik güçlerinin mevcut olmaması ve davalı Devletin güvenlik güçleriyle Hizbullah'ı ilişkilendiren dolaylı deliller bulunması nedeniyle, güvenilir bir soruşturmada güvenlik hizmetlerinin cinayete karışmış olması ihtimalinin araştırılmış olması gerekirdi.

73. Her ne kadar cinayetin görgü tanıkları eş zamanlı olarak, faillerin eşgallerini vermiş olsalar da, söz konusu tanıklara, davalı Devlet tarafından cinayetlerin sorumluları olduğu iddia edilen kişileri teşhis etme imkânı verildiğine dair hiçbir delil mevcut değildir. Buna karşın seken bir kurşunla yaralanan S.S.'den şüphelileri teşhis etmesi istenmiş; ancak S.S. şüphelileri teşhis edememiştir.

74. Başvuran ayrıca, ulusal makamlar önündeki yargılamalarda açıklanmayan, gerekçelendirilemeyecek ve devamlılık arz eden gecikmeler yaşandığından şikâyetçi olmuştur. Çeşitli şüpheliler aleyhine yargılamalar yıllar boyunca Adana, Ankara ve Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemeleri arasında havale edilmiştir. Söz konusu gecikmeler, soruşturmaya dâhil olan çeşitli Devlet daireleri arasında bilgilerin saklanması, kaybedilmesine veya iletilmemesine kaçınılmaz olarak sebebiyet vermiştir.

75. Hükümet, soruşturmayı yürüten makamların faillerin yer ve kimliklerini tespit etmek için gerekli özeni gösterdiğini ileri sürmüştür. Akabinde söz konusu failer suçlu bulunmuş ve çeşitli hapis cezalarına mahkûm edilmişlerdir.

76. Hükümet “yargılamaların uzunluğunu göz önünde bulundurmuş” ve başvuranın ceza yargılamalarındaki gecikmelere ilişkin şikâyeti hakkında kararı Mahkemenin takdirine bırakmıştır. Bu bağlamda Hükümet, önceden faili meçhul olan çok sayıda cinayet ve saldırının çözüldüğünü ve çok sayıda kişinin ilgili ceza yargılamalarında kovuşturulduğunu ileri sürmüştür.

77. Mahkeme, Sözleşme’nin 2. maddesi kapsamındaki yaşam hakkının korunmasına ilişkin yükümlülüğün, Devletin Sözleşme’nin 1. maddesi kapsamındaki, “kendi egemenlik alanı içinde bulunan herkesin Sözleşme’de tanımlanan hak ve özgürlüklerden yararlanmasını sağlama” göreviyle birlikte değerlendirildiğinde; bir kimsenin güç kullanımı sonucu hayatını kaybetmesi durumunda, etkin bir resmi soruşturma yürütülmesini zımnen gerektirdiğini yinelemektedir. Soruşturma, diğer hususların yanı sıra eksiksiz, tarafsız ve itinalı bir şekilde yürütülmelidir (Bk. *McCann ve Diğerleri/Birleşik Krallık*, 27 Eylül 1995, §§ 161-63, A Serisi no. 324). Bu bağlamda Mahkeme, söz konusu yükümlülüğün, ölüme bir Devlet görevlisinin sebebiyet verdiğinin açık olduğu durumlarla sınırlı olmadığına dikkate çekmektedir (Bk. *Salman/Türkiye* [BD], no. 21986/93, § 105, AİHM 2000-VII). Bu bağlamda makul bir ivedilik ve titizlik şarttır. Belirli bir durumda, bir soruşturmada ilerlemeyi önleyen engeller veya zorluklar olabileceği kabul edilmelidir. Ancak, ölümcül güç kullanımı olayını soruştururken yetkililerin ivedilikle hareket etmeleri, kamuoyunun hukukun üstünlüğüne olan güveninin korunması ve kanuna aykırı fiillerin örtbas

edildiği veya bunlara müsamaha gösterildiği izleniminin yaratılmaması açısından zorunludur (Bk. *McKerr/Birleşik Krallık*, no. 28883/95, § 114, AİHM 2001-III ve burada atıf yapılan davalar; ayrıca bk. *Mocanu ve Diğerleri/Romanya* [BD], no. 10865/09, 45886/07 ve 32431/08, §§ 316-325, AİHM 2014 (alıntılar); ve *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye* [BD], no. 24014/05, §§ 169-182, 14 Nisan 2015).

78. Mahkeme, olayların olağan seyrinde, bağımsız ve tarafsız bir yargıç önünde çekişmeli usule tabi bir ceza yargılamasının, olayların tespit edilmesi ve cezai sorumluluk isnadı bakımından etkin bir usulün en güçlü güvencelerini sunduğunun değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (adı geçen kararda § 134). Mevcut davada birtakım şüpheliler kovuşturulmuş ve akabinde söz konusu şüphelilerden beşi diğerlerinin yanı sıra başvuranın eşini öldürmenin de aralarında bulunduğu suçlardan mahkûm edilmiştir. Mahkeme, başvuranın beyanlarının aksine, Ocak 2000'den sonra yürütülen hazırlık soruşturmasının ve akabindeki yargılamaların cinayetlerin faillerinin tespit edilmelerini ve kovuşturulmalarını sağlayamayacak nitelikte olmadığına karar veremez (Bk. *bu davaya uygulanabildiği ölçüde, Acar ve Diğerleri/Türkiye*, no. 36088/97 ve 38417/97, § 90, 24 Mayıs 2005).

79. 2000 yılından sonra yürütülen ceza yargılamalarının hızına ilişkin olarak Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesinin soruşturmaların derhal başlatılmasını ve makul bir hızla sürdürülmesini gerektirdiğini ve bunun gecikmenin gerçekten soruşturmanın etkinliği üzerinde bir etki yaratıp yaratmadığı meselesinden oldukça ayrı olarak gerekli olduğunu vurgulamaktadır (Bk. *McCaughey ve Diğerleri/Birleşik Krallık*, no. 43098/09, § 130, AİHM 2013).

80. Mahkeme, sanıklar aleyhine ceza yargılamalarının 2000 yılında çeşitli tarihlerde başlatıldığını ve 2009 ve 2013 yıllarına kadar sonuçlandırılmadığını belirtmektedir (Bk. yukarıda 34 ve 48. paragraflar). Her ne kadar, Hükümet tarafından dikkat çekildiği üzere, yargılamalar karmaşık olsa da, Hükümet söz konusu gecikmeleri gerekçelendirmeye çalışmamış ve gecikmelerin Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamındaki usul yükümlülüğü açısından haklı kılınabilir olduğunu ileri sürmemiştir.

81. Mahkeme, ceza yargılamalarındaki yukarıda belirtilen gecikmelerin, Devletin Sözleşme'nin 2. maddesi uyarınca şüpheli ölümlere ilişkin soruşturmaların etkin olmasını sağlama yükümlülüğüne uygun olarak değerlendirilemeyeceği; zira soruşturma sürecinin, ulusal hukukta ne şekilde düzenlenmiş olursa olsun, derhal başlatılması ve makul bir hızla sürdürülmesi gerektiği kanaatindedir. Bu bakımdan, soruşturmada yaşanan aşırı derecedeki gecikme konusundaki yukarıdaki tespit kendiliğinden, soruşturmanın Sözleşme'nin 2. maddesinin amaçları dâhilinde etkin olmadığı sonucunu doğurmaktadır. Dolayısıyla Sözleşme'nin 2. maddesi usul yönünden ihlal edilmiştir (adı geçen kararda § 140).

II. SÖZLEŞMENİN DİĞER İHLALLERİNİN MEYDANA GELDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

82. Başvuran son olarak Sözleşme'nin 14. maddesine dayanarak, eşinin Kürt kökenli olması ve siyasi faaliyetleri nedeniyle öldürüldüğünü iddia etmiştir. Başvuran, iddiasını desteklemek amacıyla, yukarıda bahsedilen, ikisi de HADEP üyesi olan, eşinin arkadaşı Sait Macir'in öldürülmesi ve Ahmet Dizman'a kötü muamele yapılması olaylarına atıfta bulunmuştur. Başvuran son olarak, aynı madde kapsamında, eşinin Kürt kökenli olması nedeniyle Cumhuriyet savcısının etkin bir soruşturma yürütmediğini de iddia etmiştir.

83. Mahkeme elindeki belgeleri dikkate alarak, başvurunun bu kısmında herhangi bir Sözleşme hükmünün ihlal edildiğine dair herhangi bir husus doğurmadığı kanaatindedir. Dolayısıyla başvurunun bu kısmı açıkça dayanaktan yoksundur ve Sözleşme'nin 35 § 3 (a) ve 4 maddesi uyarınca reddedilmelidir.

III. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

84. Sözleşme'nin 41. maddesi şu şekildedir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeciler Tarafının iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırılabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

85. Başvuran maddi tazminata karşılık olarak 1.907.200 Türk lirası (TRY, yaklaşık 635.750 avro) ve manevi tazminata karşılık olarak 62.000 İngiliz sterlini (GBP, yaklaşık olarak 86.800 avro) talep etmiştir.

86. Hükümet, maddi tazminat talebiyle başvuranın Sözleşme kapsamındaki haklarının ihlallerinin meydana geldiği iddiası arasında herhangi bir illiyet bağı bulunmadığını ileri sürmüştür. Hükümet ayrıca, başvuranın manevi tazminata karşılık olarak talep ettiği miktarın aşırı olduğunu değerlendirmiştir.

87. Mahkeme tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında herhangi bir illiyet bağı görmemiş ve dolayısıyla bu talebi reddetmiştir. Diğer yandan Mahkeme, manevi tazminata karşılık olarak başvurana 20.000 avro ödenmesine hükmetmiştir.

B. Masraf ve Giderler

88. Başvuran ayrıca, yerel mahkemeler ve Mahkeme önünde gerçekleşen masraf ve giderler için toplam 21.962,59 İngiliz sterlini (yaklaşık 31.200 avro) talep etmiştir. Söz konusu miktarın 20.422,50 İngiliz sterlini yasal temsilcilerin ücretleri ve geri kalan 1.540,09 İngiliz sterlini ise tercüme, telefon ve posta gibi idari masraf ve giderler için talep edilmiştir. Başvuran yasal temsilcilerinin ücretlerine ilişkin taleplerini desteklemek üzere, temsilcilerinin davası üzerine çalışma yaptığı saatleri gösteren bir zaman çizelgesi ibraz etmiştir. Başvuran idari masraf ve giderlere ilişkin talebini desteklemek üzere, birtakım belgeler ibraz etmiştir. Başvuran Mahkeme’den masraf ve giderlerin doğrudan yasal temsilcilerinin Birleşik Krallıktaki banka hesabına ödenmesine hükmetmesini talep etmiştir.

89. Hükümet, masraf ve giderlere ilişkin taleplerin aşırı olduğunu ve belge niteliğinde delillerle desteklenmediğini değerlendirmiştir.

90. Mahkeme'nin içtihatlarına göre, başvuranın masraf ve giderlerini geri alabilmesi için, söz konusu masraf ve giderlerin fiilen ve gerekli olduğu için yapılmış olduğunun belgelenmesi ve makul miktarda olması gerekmektedir. Mahkeme mevcut davada, elindeki belgelerin ve yukarıda belirtilen kriterin ışığında, başvurana tüm başlıklar altındaki masraflara karşılık, İngiliz sterlini olarak başvuranın temsilcilerinin Birleşik Krallıktaki banka hesabına yatırılmak üzere 3.000 avro ödenmesine hükmetmenin makul olduğu kanaatindedir.

C. Gecikme Faizi

91. Mahkeme, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankasının kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar vermiştir.

BU GEREKÇELERLE MAHKEME,

1. Oy birliğiyle, 2000 ve 2013 yılları arasında yürütülen ceza yargılamalarının etkinliğine ilişkin Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamındaki şikâyetin kabul edilebilir olduğunu *beyan etmiştir*.
2. Bire karşı altı oyla, başvurunun geri kalanının kabul edilemez olduğunu *beyan etmiştir*.
3. Oy birliğiyle, Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönünden ihlal edildiğine;
4. Oy birliğiyle,
 - (a) Davalı Devlet tarafından başvurana, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde aşağıdaki miktarların ödenmesine:
 - (i) Ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek ve yansıtılabilecek her türlü vergiden muaf

tutulmak üzere, manevi tazminat olarak 20.000 avro (yirmi bin avro);

(ii) Ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden İngiliz sterline çevrilmek, başvuranın Birleşik Krallıktaki temsilcilerinin banka hesabına ödenmek ve yansıtılabilecek her türlü vergiden muaf tutulmak üzere, masraf ve giderlere karşılık olarak 3.000 avro (üç bin avro).

(b) Yukarıda bahsi geçen üç aylık sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme gününe kadar geçen sürede, yukarıda bahsedilen miktarlara, Avrupa Merkez Bankası'nın söz konusu dönem için geçerli olan marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oran üzerinden basit faiz uygulanmasına *karar vermiştir*.

5. Oy birliğiyle, başvuranın adil tazmin talebinin geri kalan kısmını *reddetmiştir*.

İşbu karar İngilizce dilinde tanzim edilmiş olup, Mahkeme İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca, 3 Mayıs 2016 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Abel Campos Julia Laffranque

Yazı İşleri Müdürü Başkan

Sözleşme'nin 45 § 2 maddesi ve Mahkeme İçtüzüğü'nün 74 § 2 maddesi uyarınca, Yargıç Lemmens'in ayrık görüşü işbu karara eklenmiştir.

J.L.

A.C.

YARGIÇ LEMMENS'İN KISMİ MUHALEFET VE KISMİ MUTABAKAT ŞERHİ

1. Kararda kabul edilen gerekçeye tamamen katılmamın mümkün olmadığını üzülerek belirtmek durumundayım.

2. Kararın 51. paragrafında özetlendiği üzere, başvuran ilk olarak, eşinin ya davalı Devletin görevlileri ya da makamlar tarafından desteklenen bir Hükümet dışı grup (Hizbullah) tarafından öldürüldüğünden şikâyet etmektedir. Başvuran ayrıca, soruşturmanın etkin olmadığından şikâyet etmektedir.

Şikâyetin esasına ilişkin incelemeye gelince, çoğunluk birinci yönden (Sözleşme'nin 2. maddesinin esasa ilişkin kısmı) ziyade, ikinci yönü (2. maddenin usule ilişkin kısmı) incelemektedir. Dolayısıyla bu incelemede, başvuranın şikâyetinin asıl yönünün, yani Devletin eşinin öldürülmesine doğrudan veya dolaylı olarak karıştığı iddiası ele alınmamaktadır.

Asıl meselenin bu şekilde gözardı edilmesinin gerekçesi kararın 64. paragrafında yer almaktadır. Bu paragrafta çoğunluk, başvuranın Ocak 2000'e kadar soruşturmanın etkin olmadığı iddiasına ilişkin şikâyeti gibi eşinin öldürülmesine ilişkin şikâyetinin de zamanında yapılmadığı gerekçesiyle kabul edilebilir olmadığına hükmetmiştir.

Soruşturmanın ilk aşamasına ilişkin şikâyetin belirtilen gerekçeden ötürü kabul edilemez olduğuna katılmakla birlikte, başvuranın eşinin öldürülmesiyle ilgili şikâyetin kabul edilebilir olmadığı hususuna katılmadığımı saygılarımla belirtirim. Meslektaşlarım tarafından da kabul edildiği üzere, Ocak 2000'den sonra önemli yeni gelişmelerin meydana gelmesi nedeniyle, başvuranın eşinin öldürülmesi olayının soruşturulması konusundaki usul yükümlülüğü söz konusu tarihten sonra tekrar doğmuş olup, bu da söz konusu tarihten sonra soruşturmanın etkin olmadığına ilişkin şikâyetin zamanında yapılmadığı gerekçesiyle kabul edilemez ilan edilemeyeceği sonucunu doğurmaktadır (Bk. kararın 67 ve 68. paragrafları). Başvuranın soruşturmanın Ocak 2000'den sonra devam eden bölümünün etkin olmadığından şikâyetçi olma hakkının mevcut olmasının, söz konusu soruşturmanın spesifik konusuna, yani eşinin öldürülmesine ilişkin

şikâyetinin kabul edilebilir ilan edilmesi sonucunu doğurması gerektiği kanaatindeyim. Başvuran ilke olarak, Devletin eşinin öldürülmesi olayına karıştığına dair delil gösterip göstermediğini anlamak için devam ettirilen soruşturmanın sonucunu bekleyebilir ve ardından Devletin gerçekten olaya karıştığı savını desteklemek için soruşturmanın sonuçlarına (veya soruşturmanın herhangi bir anlamlı sonucu bulunmadığı hususuna) atıfta bulunabilirdi.

3. Başvuranın soruşturmanın devam ettirildikten sonraki bölümünün etkin olmadığına ilişkin şikâyetinin esası bakımından, başvuranın beyanlarından esasen, güvenlik güçlerinin eşinin öldürülmesi olayına karışmış olmaları ihtimaline ilişkin herhangi bir soruşturma yürütülmediği konusuyla alakadar olduğu açıktır (Bk. kararın 72. paragrafı). Başvurana göre, soruşturma eşinin ölümünün meydana geldiği koşulları aydınlanmaktan ziyade ölümüne ilişkin gerçeğin gizlenmesine yönelik bir girişimden ibaret olmuştur (Bk. kararın 71. paragrafı).

Çoğunluk, söz konusu şikâyet konusunda doğrudan bir cevap vermemiştir. Çoğunluk, soruşturmanın yeterliliği konusunda kendisini, cinayetin faillerinin, yani başvuranın eşinin öldürülmesiyle sonuçlanan eylemi gerçekleştirdiklerini itiraf eden Hizbullah üyelerinin tespit edilmelerini ve kovuşturulmalarını sağlayabilecek nitelikte olduğunu tespit etmekle sınırlandırmıştır (Bk. kararın 78. paragrafı). Ne yazık ki, bunun oldukça eksik bir cevap olduğu kanaatindeyim. Mahkeme'nin soruşturmada Devletin güvenlik güçlerinin başvuran tarafından iddia edildiği üzere olaya karışma ihtimalinin ele alınması için nedenlerin mevcut olup olmadığını ve gerçekten bu tür nedenler mevcut ise bu bakımdan bir soruşturmanın gerçekten yapılıp yapılmadığını incelemesi gerekirdi.

Çoğunluk yaşanan gecikmeler dolayısıyla soruşturmanın etkin olmadığına karar vererek (Bk. kararın 79-81. paragrafları), Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlal edildiğine hükmedebilmiştir. Bu sonuca katılmakla birlikte, oldukça yetersiz bir sonuç olduğu görüşündeyim.

4. Sadece iç hukuktaki soruşturmanın değil, ayrıca Mahkememizin davaya ilişkin incelemesinin de, başvuranın eşinin öldürülmesi sırasında

gerçekten neler yaşandığı konusundaki gerçeğin ifşa edilmesine katkıda bulunmadığı gibi hoş olmayan bir duyguya kapılmış bulunmaktayım.